

УДК 330.341

Островська Г.Й.

Тернопільський національний політехнічний університет імені Івана Пулюя

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Ostrovska H.

SOCIAL POLICY OF THE ENTERPRISE INTELLECTUAL CAPITAL DEVELOPMENT

В умовах формування економіки, заснованої на знаннях, актуальним є дослідження проблем якості економічного зростання та його соціальних наслідків через поєднання в підприємницькій діяльності товаровиробників ринкових концепцій маркетингу і принципів корпоративного управління із соціально-етичними принципами, де істотними обмежувальними факторами (і одночасно стимулами економічного зростання) будуть соціальні й екологічні стандарти та енергозощаджувальні проекти, а ефективність управління ринковою вартістю на макро- і мікрорівнях оцінюватиметься не тільки згідно з монокритерієм максимізації рентабельності власного капіталу акціонерів, тобто на основі концепції власності, а й концепції зростаючої ролі інтелектуального капіталу в інноваційних процесах.

Численні економічні проблеми, з якими стикнулися промислові підприємства України в умовах сьогодення спричинили серйозні соціальні наслідки: соціальна незахищеність працівників, низький рівень доходів, безробіття, кризовий стан соціальної інфраструктури тощо. Безперечним є той факт, що оптимізація чисельності кадрового складу на окремих підприємствах, скорочення працівників породжує безробіття. Серйозною проблемою є те, що, відповідно до потреб техніко-технологічної модернізації сфери промислового виробництва, не забезпечується підвищення якості робочої сили шляхом виробничого навчання.

В умовах соціальної трансформації суспільних цінностей і пріоритетів бізнесу вирішення існуючого комплексу взаємопов'язаних соціальних та економічних завдань розвитку й підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств потребує внесення змін до діючої практики управління, забезпечення інтеграції принципів, методів та інструментів ефективної соціальної політики в діяльність суб'єктів господарювання.

Соціальну політику промислового підприємства розуміють як систему заходів, взаємин і взаємодій між суб'єктами економічної діяльності з метою оптимізації соціальних факторів виробництва, сприяння розширенню й посиленню їхнього впливу на соціально-економічний розвиток й удосконалення соціального середовища. При цьому структура соціальної політики на промисловому підприємстві включає такі елементи: законодавчі зобов'язання підприємства, що забезпечують соціальний захист своїх працівників; соціальні послуги, що є предметом колективних договорів і колективного регулювання трудових відносин; соціальні послуги підприємства, що надаються добровільно.

Для комплексного вирішення завдань структурно-технологічної модернізації промислових підприємств України, збільшення частки високотехнологічних видів діяльності, нарощування частки інноваційної продукції в обсязі виробництва промислової продукції необхідно суттєво підвищити рівень професійного навчання на виробництві. Враховуючи визначені пріоритети, основні зусилля у внутрішньофірмовій політиці потрібно спрямовувати на відтворення і розвиток якісної робочої сили, виховання кваліфікованого менеджменту і розвиток корпоративної культури.

Слід пам'ятати і про бізнес-вигоди від використання практик соціальної відповідальності, які забезпечують: розширення доступу до нових ринків за рахунок використання міжнародних стандартів; формування позитивного іміджу підприємства за рахунок підвищення лояльності клієнтів, вартості бренда, налагодження партнерських зв'язків; удосконалення виробничих процесів – зростання продуктивності праці, прибутковість діяльності, економія витрат при використанні екологічно безпечного устаткування; забезпечення стабільності трудових ресурсів; ефективний ризик-менеджмент; можливість залучення коштів спеціалізованих фондів “соціальних інвестицій” під програми соціальної відповідальності.

З проведеного аналізу сутності соціальної політики та пріоритетних завдань інноваційного розвитку промислових підприємств можна зробити висновки, що головні цілі соціальної політики промислових підприємств мають полягати в забезпеченні: стійкого соціально-економічного зростання; балансу інтересів підприємства, трудового колективу й суспільства; розвитку людського та соціального капіталу.

Соціальна політика відіграє ключове значення в формуванні інтелектуального капіталу підприємства. При цьому найважливішим інструментом соціальної політики виступають соціальні інвестиції, які дають змогу підприємствам розвивати людський та інтелектуальний капітал, і, як наслідок, вийти на шлях сталого розвитку. Таким чином, соціальні інвестиції є формальними або неформальними вкладеннями, що реалізуються у фінансовій, товарній або нефінансовій формі одночасно, програмно або системно з прямою, непрямую чи змішаною участю підприємства.

Соціальна сутність інвестицій в інтелектуальний капітал розкривається, якщо його досліджувати як етапи кругообігу. Отже, знання і здібності працівників втілюються в організаційні процеси і зв'язки з діловими партнерами, які, своєю чергою, створюють базу для стійких відносин з клієнтами; співпрацю з партнерами та клієнтами, що сприяє накопиченню досвіду, розвитку знань і здібностей працівників. Відомі американські економісти К. Макконел і С. Брю виокремлюють три види інвестицій у людський інтелектуальний капітал: видатки на освіту, включаючи загальну і спеціальну, формальну і неформальну, підготовку за місцем роботи; витрати на охорону здоров'я, що складаються з витрат на профілактику захворювань, медичне обслуговування, дієтичне харчування, поліпшення житлових умов; витрати на мобільність, завдяки яким працівники мігрують з місць з відносно низькою продуктивністю в місця з відносно високою продуктивністю [1].

Таким чином, доходимо висновку, що ключове значення в формуванні інтелектуального капіталу відіграє соціальна політика, напрями реалізації якої на промисловому підприємстві мають охоплювати політику ефективної зайнятості, соціального інвестування, соціальної допомоги, захисту від соціальних і професійних ризиків, розвитку соціального капіталу, соціальної відповідальності.

Вагомим інструментом соціальної політики виступають соціальні інвестиції. З метою підвищення результативності управлінських рішень щодо вибору інструментів управління розвитком інтелектуального капіталу промислового підприємства необхідно запровадити нові методики до оцінювання ефективності соціальних інвестицій в інтелектуальний капітал через врахування зміни якісних показників, що характеризують цілі та завдання його розвитку.

Список використаних джерел:

1. McConnell C. R. Economics: Principles, problems and policies / C. R. McConnell, S. L. Brue. – N. Y. – 1992. – 399 с.